

Maksymovskiy M. Model for Developing Student Youth's Social Culture by Means of Animation Under Contemporary Sociocultural Conditions

The article gives a rationale to the model of developing student youth's social culture by means of animation activities. Student youth's social culture is defined, under contemporary cultural conditions, as a level of sociality, which by itself is a manifestation of professionally and civilly oriented social subjectness, particularly in virtual space. Animation activities are described as social praxis, during which an activation of socially positive interaction occurs that leads to dynamic social creativity of student youth. Modeling this process requires complex creation of conditions for increased mental needs and immediate participation of students in social improvement. The article also presents a model with following components: aim, levels of implementation, directions, tasks for developing students' social culture, as well as means, methods, forms and expected results of this process.

Regulation and coordination of activities ensures their effectiveness based on a system of principles: humanism, activeness, responsibility, immediate participation, creative interaction and harmonizing individual and social. Future research will involve uncovering of definitive traits of technologizing animation activities with student youth and development of student social culture development technology based on specific features of inner social-educational environment of a higher education institution and outer territorial and virtual space, taking into account the social-cultural conditions of contemporary society.

Key words: student youth's, animation, information society, social culture.

Стаття надійшла до редакції 28.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Рассказова О. І.

УДК 378.124

Г. М. Олійник

**СОЦІОКУЛЬТУРНА АНІМАЦІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ НАПРЯМ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Соціальна робота в сучасних умовах потребує ефективного пошуку нових шляхів розвитку професійної сфери. Адже вона виконує одне із важливих завдань – створення необхідних умов для всебічного, гармонійного розвитку особистості шляхом організації дозвілля і рекреаційної діяльності. Таким чином відбувається соціалізація особистості, формується певна поведінка. І в цьому плані вона виконує

універсальну роль своєрідного посередника, стимулюючи особистість до творчої діяльності, вияву і розвитку потенційних здібностей і можливостей у різних сферах і видах творчості. Об'єктом впливу соціального працівника може бути будь-яка особистість, а також люди, які потрапили у складну життєву ситуацію, і тоді засоби впливу (мистецтво, ігрова діяльність, дозвіллієві заходи) мають терапевтичний, корекційний характер.

Соціальний працівник сприймається як член групи, який бере участь в її житті, а не спостерігає пасивно за її функціонуванням; відповідає за культурне і соціальне удосконалення групи. Мета його діяльності – створити умови, за яких люди виявляли б потяг до культури, пізнання культурних цінностей; допомогти встановити добросердечні взаємовідносини в групі; стимулювати їх до творчої діяльності.

Нещодавно у соціальній роботі з'явився новий напрям, який визначається також як метод і технологія соціальної роботи, – соціокультурна анімація.

Основна мета статті – це розкрити соціокультурну анімацію як важливий напрям соціальної роботи.

Багато вітчизняних і зарубіжних науковців досліджували різні аспекти анімаційної діяльності особистості, а саме: В. Бочарова, Б. Вульф, В. Кісельов, Т. Лесіна, Є. Мамбеков, С. Пашенко, М. Петрова, Є. Приєзжева, Л. Сайкіна, Л. Тарасов, І. Шульга, М. Ярошенко.

Існує багато підходів до тлумачення змісту анімації.

Уперше надав визначення анімації Ж. Емоф: анімацією називають діяльність у середині або зовні групи, колективу, певного кола людей, що мають на меті розвиток стосунків та регуляцію суспільного життя за допомогою напівдирективних методів; це метод включення й участі [6, с. 19].

Розширити й конкретизувати анімацію через виокремлення провідних ознак пропонували Р. Лабурі та П. Безнар: «Анімація – це сукупність занять, видів діяльності, відносин; заняття стосуються інтересів, що виявляються особистістю в її культурному житті й особливо у вільний час (художні, інтелектуальні, соціальні, практичні, фізичні); заняття відповідають потребам у спілкуванні, освіті, діяльності, які не задовольняються закладами, що існують, та співвідносяться з відновлювальною, розважальною, розвивальною функціями вільного часу; ці заняття добровільні (на відміну від шкільних обов'язків), йдеться або про здійснення будь-якої діяльності або участь в організації (клуб, асоціація); ці заняття не потребують попереднього «рівня, тобто екзаменів або дипломів; ці заняття безкорисливі, не мають на меті отримання кваліфікації або диплому; ці заняття здійснюються здебільшого в групах, які організуються в закладах та організаціях (культурних центрах, клубах, центрах літнього відпочинку та ін.); заняття реалізуються за допомогою аніматора, професійного або

добровільного, який використовує методи активної педагогіки [6, с. 17–18].

Термін «анімація має латинське походження (anima – вітер, повітря, душа, жива істота). У наукових гуманітарних дослідженнях використовують поняття «анімація» (соціальна, соціально-культурна, соціокультурна, педагогічна) та анімаційна діяльність. Науковці, зауважують, що поняття «анімації» необхідно розглядати в сукупності провідних характеристик, оскільки воно є похідним для розвитку анімаційного напрямку в теорії та практиці різних наукових дисциплін. Наприклад, Л. Тарасов загалом пропонує не використовувати термін «анімація» для позначення власне явища, а розуміти його як базове поняття родового терміна, етимологія якого розкриває найважливішу сутнісну характеристику явища [5, с. 30].

Відомий дослідник Л. Тарасов розглядає анімаційний процес на трьох рівнях:

1. Екзистенційно-мотиваційному (складається з прагнення займати життя як простір, проживати його цілісно, мати право на власне життя, почути світ у відношенні смислу);

2. Структурно-діяльнісному (перетворювальна діяльність (особисто значима та суспільно корисна), комунікативна, рефлексивна, пізнавальна);

3. Культуротворчому (виявлення соціокультурних лідерів, створення об'єднуючих елементів культури та мистецтва, активізація суспільно-просвітницької діяльності, розвиток суспільно-творчих неформальних об'єднань, що спрямовані на духовне оздоровлення суспільства) [5, с. 70–76].

Аналізуючи соціально-культурну анімацію як вид дозвілля, І. Петрова виокремлює її пріоритетні напрями: анімація у роботі із соціально-незахищеними верствами населення, анімація в закладах культури, зокрема театральна, рекреаційна анімація, шкільна анімація, туристична. Очевидно, що напрями не мають критерію їх виділення, оскільки мають різновидові характеристики. Отже, анімація є способом ініціації творчих потреб людини та її соціальної активності, оптимізації міжособистісних та між групових відносин, соціально-культурної інтеграції, самосвідомості та самовизначення особи в контексті побудови громадянського суспільства [4, с. 72–73].

Великий інтерес становить визначення «соціокультурної анімації» науковця М. Сімоно, який визначає соціокультурну анімацію як область суспільного життя, учасники якої ставлять перед собою метою певна зміна поведінки в міжособистісних і колективних відносинах шляхом прямих впливів на індивідів [3].

Особливе зацікавлення становить педагогічний доробок М. Ярошенка, в якому дослідник теоретик, вказує, що в понятті анімації злиті два її аспекти – соціальний і педагогічний, унаслідок чого анімаційна діяльність визначається автором одночасно як виховний

процес і як процес соціальної творчості. До того ж, розкриваючи сутність феномена соціокультурної анімації, М. Ярошенко представляє її як «особливий вид соціально-культурної діяльності соціальних груп і окремих індивідів, що заснована на сучасних технологіях (соціальних, педагогічних, психологічних, культурологічних тощо), та забезпечують подолання соціального та культурного відчуження» [7, с. 19].

Серед основних напрямів анімації науковець виділяє такі:

- анімаційна робота зі зміни негативного ставлення суспільства до відчуженої особистості;
- діяльність із відновлення системи міжособистісних відносин особистості (соціально-психологічна реабілітація);
- формування адекватного саморозуміння, самовідчуття і самовираження.

До актуальних питань анімаційної діяльності відноситься й конкретизація її різновидів у роботі соціального працівника. Зрозуміло, що основні напрями анімаційної роботи пов'язані з подоланням особистісних тенденцій до соціальної дезінтеграції:

- профілактика соціально-психологічних відхилень (девіантна поведінка підлітків, наркоманія, суїцидна поведінка тощо);
- реабілітація критичних станів особистості (наприклад, комунікативна реабілітація, арттерапія тощо);
- допомога у творчій самореалізації особистості;
- зміцнення системи соціально-психологічних відносин особистості та групи [7]

У науковій літературі виділяють анімацію соціальну, культурну, соціокультурну, соціовиховну, педагогічну тощо. Професійне поле анімаційної діяльності досить широке. Залежно від різних критеріїв анімацію поділяють на: міську, вуличну (за географічним критерієм); соціальну, культурну (за змістом, специфікою рівня впровадження); політичну, комерційну, шкільну, естетичну (за сектором основної діяльності); професійну, волонтерську (за статусом аніматора); суспільну, приватну; прибуткову, неприбуткову (за видом фінансування); анімацію, сконцентровану на змісті, групі, відносинах, навчанні (за педагогічним критерієм) [2].

Анімаційну діяльність також можна охарактеризувати й за деякими допоміжними критеріями, а саме: анімація молоді, дорослих, людей похилого віку тощо (за віком особистості); анімація середовища робітників, селян, службовців тощо (за професійною своєрідністю); анімація за гендерною ознакою та за культурним рівнем учасників; анімація музичного дозвілля, туризму, спортивна анімація, театральна, кіноклуб, фотоклуб, рукоділля (за змістом заходів) тощо [1, с. 384].

У процесі соціального розвитку суспільства змінювалися зміст і форми анімаційної діяльності, що зумовило збагачення її функцій. Нині вже можна розрізнити такі основні функції анімації:

- соціальна функція адаптації та інтеграції, реалізація якої забезпечує процес соціалізації особистості та її готовність до численних змін у суспільстві як на політико-економічному рівні, так і на культурному;

- рекреологічна функція, пов'язана з дозвіллям та його організацією – завдяки добре підготовленій і організованій діяльності фахівців-аніматорів культурне дозвілля стає основою подальшого культурного, діяльнісного, практично спрямованого особистісного зростання відповідно до культурних запитів різних категорій молоді;

- навчально-виховна функція – анімація сприяє доповненню освіти, розвитку культурних і духовних потреб та інтересів;

- превентивна функція – анімація дозволяє передбачити та обмежити девіації, допомагає в урегулюванні суспільного життя;

- критична функція – йдеться про можливості анімації в нормалізації, сприянні в установленні нових відносин між людьми і групами, в пошуку нового способу життя, більш якісного і змістовного; встановлює нове відношення до навколишнього матеріального і духовного світу; сприяє розвитку критичного мислення;

- культурна функція [2, с. 62–63].

Висновок. Отже, соціокультурна анімація є основним напрямом соціальної роботи, адже вона полягає у подоланні соціального та культурного відчуження з метою усунення особистісної соціальної дезінтеграції (психологічних відхилень, девіантної поведінки, наркотичної та алкогольної залежності, суїцидних проявів тощо), реабілітації критичних станів людини, допомоги в творчій самореалізації.

Саме завдяки соціокультурному впливу задовольняються релаксаційні, оздоровчі, культурні, освітні, творчі потреби та інтереси, а також створюються умови для соціальної активності особи, здатної до перетворення навколишньої дійсності. Соціокультурна анімація є способом ініціації творчих потреб людини та її соціальної активності; оптимізації міжособистісних та міжгрупових відносин, соціально-культурної інтеграції, самосвідомості та самовизначення особи в контексті побудови громадянського суспільства та ін.). Соціокультурна анімація спрямована на формування загальної культури людини, пробудження в особистості віри в свої можливості, розвиток творчих здібностей, активізацію процесу спілкування, самопізнання, самореалізації та самовдосконалення.

Список використаної літератури

1. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. – 2-ге видання / За заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. – 536 с. **2. Лесіна Т. М.** Соціально-педагогічні умови стимулювання майбутніх соціальних педагогів до анімаційної діяльності: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Т. М. Лесіна. – Луганськ, 2009. – 253 с. **3. Орехова Є.Я.** Педагогічна та соціокультурна

анімація в навчальних закладах Франції // Міжвузівський збірник теоретико-методичних матеріалів. – Барнаул : БДПУ, 2009. – С. 116–119.

4. Петрова І. В. Соціально-культурна анімація як вид дозвілля / І. В. Петрова // Вісн. Держ. акад. кер. кадрів культури і мистецтв. – 2011. – № 3. – С. 71–74.

5. Тарасов Л. В. Социокультурная анимация в XXI веке: концепция развития социально-поддерживающих гражданских инициатив в России : монография / Л. В. Тарасов. – М. : Русаки, 2012. – 223 с.

6. Тарасов Л. В. Социокультурная анимация: истоки, традиции, современность / Л. В. Тарасов. – М. : Одухотворение, 2008. – 132 с.

7. Ярошенко Н. Н. Социально-культурная анимация: учебное пособие [для студентов вузов] / Николай Николаевич Ярошенко. – [изд. 2-е, испр. и доп.]. – Москва : Московский государственный университет культуры и искусств, 2004. – 108 с.

Олійник Г. М. Соціокультурна анімація як важливий напрям соціальної роботи

У статті розкрито поняття «анімація» та «соціокультурна анімація», визначено анімаційну діяльність за деякими допоміжними критеріями, а саме: анімація молоді, дорослих, людей похилого віку тощо; анімація середовища робітників, селян, службовців тощо; анімація за гендерною ознакою та за культурним рівнем учасників; анімація музичного дозвілля, туризму, спортивна анімація, театральна, кіноклуб, фотоклуб, рукоділля тощо. Охарактеризовано функції анімації: соціальна функція; рекреологічна функція; навчально-виховна функція; превентивна функція; критична функція; культурна функція.

Виокремлено, що соціокультурна анімація є основним напрямом соціальної роботи, адже вона полягає у подоланні соціального та культурного відчуження з метою усунення особистісної соціальної дезінтеграції, реабілітації критичних станів людини, допомоги в творчій самореалізації. Соціокультурна анімація спрямована на формування загальної культури людини, пробудження в особистості віри в свої можливості, розвиток творчих здібностей, активізацію процесу спілкування, самопізнання, самореалізації та самовдосконалення.

Ключові слова: анімація, соціокультурна анімація, функції анімації, анімаційна діяльність.

Олійник Г. М. Социокультурная анимация как важное направление социальной работы

В статье раскрыто понятие «анимация» и «социокультурная анимация», определена анимационная деятельность по некоторым вспомогательным критериям, а именно: анимация молодежи, взрослых, людей преклонных лет и тому подобное; анимация среды рабочих, крестьян, служащих и тому подобное; анимация по гендерному признаку и за культурным уровнем участников; анимация музыкального досуга, туризма, спортивная анимация, театральная, киноclub, фотоклуб,

рукоделие и тому подобное. Охарактеризованы функции анимации: социальная функция; рекреологична функция; учебно-воспитательная функция; превентивная функция; критическая функция; культурная функция.

Выделено, что социокультурная анимация является основным направлением социальной работы, ведь она заключается в преодолении социального и культурного отчуждения с целью устранения личностной социальной дезинтеграции, реабилитации критических состояний человека, помощи в творческой самореализации. Социокультурная анимация направлена на формирование общей культуры человека, пробуждения в личности веры в свои возможности, развитие творческих способностей, активизацию процесса общения, самопознания, самореализации и самосовершенствования.

Ключевые слова: анимация, социокультурная анимация, функции анимации, анимационная деятельность.

Oliynyk H. Sociocultural Animation as an Important Branch of Social Work

The article reveals the concept of "animation" and "sociocultural animation", the animation activity is identified with the help of additional criteria, that is youth animation, adult animation, the animation of old people, etc.(concerning the age of the individual), the animation of workers' environment, peasants, officials, etc. (as to the professional peculiarity); gender animation and cultural level of members; animation of musical leisure activity, tourism, sports animation, theatre animation, film club animation, photo club animation, handiwork (to the theme) etc.

The animation functions are characterised: social function, recreological function; educational; preventive; critical; cultural.

It is singled out that sociocultural animation is the main branch of social work as far as it means overcoming of social and cultural exclusion in order to eliminate personal, social disintegration (psychological deviations, deviant behaviour, drug and alcohol addiction, suicidal expressions, etc.), rehabilitation of critical peoples states, assistance to creative fulfillment. Sociocultural animation aims to create a common culture of human awakening in the person of faith in their capabilities, develop creativity, more active communication, self-fulfillment, and self-improvement.

Key words: animation, sociocultural animation, feature animation, animation activities.

Стаття надійшла до редакції 24.01.2017 р.

Прийнято до друку 24.02.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Поліщук В. А.